

Recursos educatius del patrimoni natural

Espai PEIN al Pla d'Urgell

El Tractat de la Unió Europea (Maastrich, 1992) fixa com a objectiu prioritari promoure un desenvolupament sostenible que respecti el medi ambient. En aquest procés cap a la sostenibilitat, es considera essencial la conservació de la diversitat biològica o biodiversitat, és a dir, tota la varietat d'ecosistemes, d'espècies de plantes, animals i altres organismes. Les xarxes d'espais naturals protegits tenen assignada una funció transcendental per a la conservació *in situ* de la biodiversitat.

Recursos educatius del patrimoni natural

El juny de 1985 la Generalitat de Catalunya per mitjà de la Llei 12/1985, crea i regula el Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN). El pla estableix l'establiment i abast de les normes necessàries per a la protecció bàsica dels espais naturals, la conservació dels quals s'ha d'assegurar, d'acord amb els valors científics, ecològics, paisatgístics, culturals, socials, didàctics i recreatius que tenen.

La vegetació natural de la nostra comarca està molt modificada pel relleu i per la modificació del medi que ha realitzat l'home,

però en àrees específiques encara es pot trobar carrascars, rouredes, alzinars i màquia i la vegetació derivada d'aquestes, com la garriga, la boixeda, la brolla o la timoneda.

Al municipi de Torregrossa hi ha el tossal de les Guineus i el tossal de Margalef, que estan inclosos en el Pla d'Espais d'Interès Natural.

La planta més característica d'aquest espai és la *Ferula loscosii*, de la família de les apiàcies, del gènere de les umbil·líferes.

L'estany d'Ivars

l'existència de llacs i aiguamolls al Pla d'Urgell és documentada des d'uns tres-cents anys abans del canal d'Urgell. Són del tipus arreic, propis de climes àrids on les aigües corrents, mancades de continuïtat a causa de l'evaporació ràpida i del seu mínim cabal, no tenen força erosiva suficient per excavar el llit i s'acumulen temporalment en els fondos.

La zona endorreica més important estava entre els municipis d'Ivars d'Urgell i Vila-sana, on hi havia l'estany d'Ivars, de 2.500 m de llarg i 800 d'ample, amb una fondària màxima de 4 m. A partir de l'any 1860, les aigües del canal d'Urgell van propiciar que es convertís en el llac

Recursos educatius del patrimoni natural

d'aigua dolça més extens de la Catalunya interior. Les filtracions i desguassos del canal d'Urgell asseguraven l'aigua permanentment a l'estany i va ser el centre de gran part de la vida social de la zona.

La caça, la pesca i l'esbarjo eren motiu de concurrència de la gent de la zona i les parelles de nuvis acostumaven a anar-hi a festejar. Les festes hi eren habituals i algun any fins i tot s'hi van celebrar competicions de natació.

El creixement de la vegetació (la xisca i la bova), l'abundància creixent del senill, l'abocament de les clavegueres i els interessos econòmics van propiciar que a la dècada del 1950 es dessequés. L'any 1991, quaranta anys després de la dessecació de l'estany, s'inicien

converses entre els ajuntaments d'Ivars i Vila-sana, la Generalitat de Catalunya i el Consell Comarcal, amb l'objectiu de recuperar l'estany. L'any 1993 se signa un protocol de cooperació institucional per elaborar el pla especial de protecció del futur estany d'Ivars - Vila-sana. Posteriorment, s'elaborà el projecte de la seva recuperació per encàrrec del Departament de Medi Ambient. El juliol de 2002 es constituí el Consorci de l'Estany, organisme que està treballant per recuperar-lo i convertir-lo en un espai natural de gran bellesa paisatgística i diversitat biològica, i a la vegada proporcionar equipaments per al lleure i per a l'educació ambiental.

El salt del Duran

Recursos educatius del patrimoni natural

El salt del Duran es troba a la sèquia tercera dels canals d'Urgell, en el terme de Golmés. El salt d'aigua encara avui s'aprofita per fer electricitat que reverteix a la xarxa elèctrica general. La seva explotació es concedeix per mitjà d'una licitació pública.

El recinte, propietat de l'Ajuntament de Mollerussa, és una enclotada on hi ha un edifici amb el generador per fer llum, envoltat de fonts d'aigua i arbres.

És habitual veure gent passejant per la banqueta de la sèquia tercera per

arribar fins al salt del Duran. A més l'indret és motiu d'actes populars. S'hi va a menjar la mona i en els darrers anys, un dissabte a la nit del mes de juliol es fa una caminada popular a la nit anomenada Caminada a la llum de la lluna.

El corral del Valls

El Corral del Valls, situat al terme de Bellvís, és un espai obert on es pot gaudir d'animals de diferents espècies i compta amb equipaments d'esbarjo per als més petits, una zona per dinar o berenar i també ofereix servei de restaurant.

La majoria dels animals que hi ha són autòctons de les nostres comarques, com la guineu, el

Recursos educatius del patrimoni natural

porc senglar i l'ànec de coll verd. És habitual trobar-hi espècies més pròpies d'altres habitats, com el cérvol, l'estruç o l'ós bru, que estan en període de rehabilitació per poder tornar-los al seu mitjà.

Aquesta tasca es fa coordinadament amb el centre de recuperació de fauna salvatge de

Vallcalent a Lleida, que depèn del Departament de Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya.

Els animals del Corral del Valls estan ubicats en un entorn que ha intentat recrear l'hàbitat natural de cada espècie.

Parc de la Serra

Espai lúdic i esportiu situat al terme de Mollerussa.

Les arbredes, els camps de gespa i els equipaments de pícnic el fan un espai molt freqüentat pels habitants de Mollerussa i rodalia. És famosa la festa que s'hi celebra els dilluns de pasqua, anomenada Mona-amour a la qual s'aplega molt jovent per celebrar-hi el dia de la mona.

En l'aspecte esportiu hi ha un circuit d'autocròs on es celebren campionats d'Espanya. També se celebra el cros Memorial Culleré, que reuneix atletes d'elite provinents d'arreu de l'Estat.

Recursos educatius del patrimoni natural

L'aeròdrom de vol sense motor és lloc de trobades d'aquesta modalitat i d'enlairaments de globus aerostàtics.

La Societat de Caça i Pesca de Mollerussa aprofita l'embassament que hi ha per celebrar els seus concursos de pesca.

Els canals d'Urgell

El Pla d'Urgell fa cent cinquanta anys era un ermot espantosament desert i pobre, prolongació de la crosta i els matolls dels Monegros (Aragó). Hi campaven llebres esquàlides i rates de secà. La gent collia camamilles, altres herbes d'apotecari i bonyigues per al foc de la llar.

L'aigua de la pluja era escassíssima. Les cisternes no estaven mai plenes. Els blats,

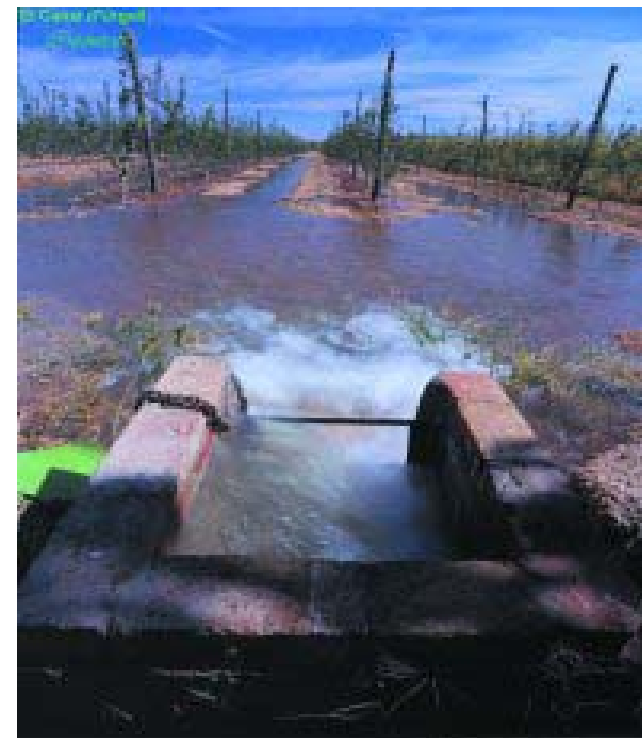
Recursos educatius del patrimoni natural

any sí, any no, tampoc arribaven a bon granar, quan la majoria de pobles vivien únicament i exclusivament dels cereals.

Els canals d'Urgell han estat des de la seva construcció les infraestructures més importants de la plana urgellenca. N'han forjat el caràcter, n'han permès el desenvolupament i s'han convertit en un referent del paisatge dels nostres pobles.

El canal principal fou acabat el 1861 i els canals de distribució, el 1865. En un principi, la societat constructora tan sols es va comprometre a subministrar aigua entre setembre i maig per als cultius principals d'aquells temps (blat, ordi, civada, sègol...), però ben aviat va resultar del tot insuficient i

es va projectar la construcció del canal auxiliar per fer arribar l'aigua a les zones més allunyades del canal principal, que, juntament amb la construcció del pantà d'Oliana el 1959, va permetre una regulació important del riu Segre, es va assegurar un cabal suficient al canal principal i es va garantir el regadiu dels mesos d'estiu.

Embassaments

La construcció del canal d'Urgell fou una solució als problemes originats per la manca d'aigua. L'àrea regada va iniciar una lenta evolució i s'expansionaren alguns conreus típics de regadiu com l'alfals, el panís i els conreus d'estiu. La construcció del canal auxiliar i del

Recursos educatius del patrimoni natural

pantà d'Oliana milloraren substancialment els regadius i a partir de la dècada de 1960 la fisonomia agrícola de la comarca començà a canviar amb la plantació d'arbres fruiters.

Aquest canvi de cultiu, l'augment de la població, la introducció de la ramaderia industrial i la implantació de la indústria han fet necessari garantir la disponibilitat d'aigua tot l'any, limitant la dependència del cabal del canal d'Urgell.

Progressivament, la construcció d'embassaments ha esdevingut una pràctica habitual a la majoria de poblacions de la comarca, de manera que avui en dia es pot veure un veritable

entramat d'embassaments repartits per tota la comarca que ja formen part del paisatge.

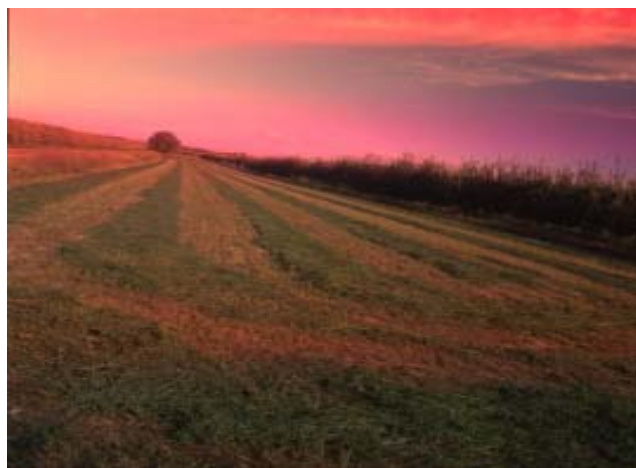
Així mateix han generat una gran varietat de fauna i flora al voltant seu i sovint són llocs d'observació i de passeig.

El Pla d'Urgell està situat enmig de la plana lleidatana, per la qual cosa els límits de la comarca administrativa no tenen cap correspondència amb els geogràfics i responen simplement als orígens senyorials dels límits dels termes que la integren.

El relleu de la comarca es presenta bàsicament com una plataforma lleugerament inclinada cap a ponent, vers el Segre. L'horitzontalitat de la superfície n'és un dels trets més característics, pràcticament no hi ha cap indret en el territori amb un pendent superior al 2% ni cap elevació superior als 300 m. Tant per l'altitud com pels pendents, les terres de la comarca són aptes per a qualsevol ús: urbà, industrial, agrícola..., tot i que es poden donar alguns problemes de drenatge.

Alzina mil·lenària

Aquest arbre es troba al municipi de Miralcamp, al costat de la font del Tort.

El seu nom científic és *Quercus ilex* i pertany a la família de fagàcies. És un arbre típic del clima mediterrani

Recursos educatius del patrimoni natural

d'estius eixuts i calorosos i pluges a la tardor i a la primavera.

La capçada és espessa i la seva escorça, fosca i clivellada. Arbre perennifoli amb fulles coriàcies molt variables. El marge es dentat i punxant a les fulles més joves. L'anvers de la fulla és d'un color verd fosc i el revers, blanc i pelut, sobretot a les fulles més velles. El fruit és la gla, amb les escames de la cúpula no punxats.

Aquest arbre es un exemplar de la vegetació potencial que hi van trobar el primers pobladors del Pla d'Urgell.

La rigorositat climatològica d'aquests indrets va fer que l'adaptació de la carrasca a aquestes condicions l'obligués a tenir un creixement força lent. La mateixa duresa climatològica

va propiciar que l'home tingués la necessitat d'escalfar-se, i s'iniciés el balanç negatiu per a aquest tipus d'arbre, que es va accentuar quan es van iniciar les pràctiques agrícoles.

